

Uwarunkowania prawne obejmujące zagadnienia dotyczące wprowadzania ścieków bytowych do środowiska

Katarzyna Kurowska

Ścieki bytowe – definicja

Istotnym elementem z punktu widzenia wprowadzania ścieków do środowiska jest prawidłowe ich zakwalifikowanie do odpowiedniej kategorii. Aktem prawa materialnego, w którym zawarte są poszczególne definicje ścieków jest ustawa z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.). W świetle art. 9 ust. 1 pkt. 15 tej ustawy przez ścieki bytowe należy rozumieć ścieki z budynków mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej, powstające w wyniku ludzkiego metabolizmu lub funkcjonowania gospodarstw domowych oraz ścieki o zbliżonym składzie pochodzące z tych budynków. Rodzaje wymienionych powyżej budynków określa rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r. *w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie* (Dz. U. nr 75, poz. 690 z późn. zm.).

Warunki wprowadzania ścieków bytowych do środowiska.

W świetle przepisów ustawy Prawo wodne wprowadzanie ścieków bytowych do środowiska może odbywać się zarówno w ramach zwykłego korzystania z wód, nie wymagającego pozwolenia wodnoprawnego, jak również szczególnego wiążącego się z koniecznością posiadania takiej decyzji. Art. 36 przedmiotowej ustawy daje prawo do zwykłego korzystania z wód właścicielowi gruntu w sytuacji wprowadzania ścieków pochodzących z jego własnego gospodarstwa domowego oraz rolnego w granicach własnej nieruchomości w ilości nie przekraczającej 5 m³ na dobę. Natomiast jeżeli przedmiotowe ścieki będą wprowadzane, niezależnie od ich ilości, do śródlądowych wód powierzchniowych płynących lub na grunt nie będący własnością wprowadzającego, bądź też będą pochodziły z obiektów użyteczności publicznej oraz budynków socjalnych zlokalizowanych na terenach zakładów prowadzących działalność gospodarczą, wówczas takie korzystanie z wód wykracza poza ramy zwykłego i jest korzystaniem szczególnym. Ten rodzaj korzystania z wód

będzie wiązał się z obowiązkiem posiadania pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków do środowiska wydawanego w trybie art. 122 ust. 1 pkt. 1 ustawy Prawo wodne.

Art. 41 przedmiotowej ustawy jednoznacznie wskazuje, iż ścieki wprowadzane do środowiska, zarówno w ramach zwykłego, jak i szczególnego korzystania z wód, powinny być oczyszczone w stopniu wymaganym przepisami tej ustawy. Szczegółowe wymagania dotyczące warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, w tym bytowych, zostały określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006r. *w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego* (Dz. U. nr 137, poz. 984), będącym aktem wykonawczym do przedmiotowej ustawy.

Zasady postępowania ze ściekami bytowymi, jak również standardy jakościowe zostały zróżnicowane ze względu na potencjalny odbiornik, którym dla tego rodzaju ścieków może być zarówno woda, jak i ziemia. A zatem wybór odbiornika dla tego rodzaju ścieków będzie pociągał za sobą określone wymogi środowiskowe.

Wprowadzanie ścieków bytowych do wód

W sytuacjach wprowadzania omawianych ścieków do wód będą miały zastosowanie przepisy § 4, 5 i 8 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006r. *w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego*.

Zgodnie z § 4 ust. 1 cytowanego rozporządzenia ścieki bytowe wprowadzane do wód nie powinny zawierać substancji zanieczyszczających w ilościach przekraczających najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia (BZT₅, ChZT_{Cr}, zawiesiny ogólne, azot ogólny, fosfor ogólny) lub powinny spełniać określony w tym załączniku minimalny procent redukcji zanieczyszczeń. W pozwoleniu wodnoprawnym wydawanym na podstawie art. 122 ust. 1 pkt. 1 Prawa wodnego powinna zostać określona albo najwyższa dopuszczalna wartość wskaźnika zanieczyszczeń, bądź wymagany stopień redukcji tych zanieczyszczeń. A zatem we wniosku o wydanie pozwolenia na odprowadzanie oczyszczonych ścieków powinno wskazać się, o którą wartość się wnioskuje,

odpowiednio uzasadniając swój wniosek. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na art. 41 ust. 4 omawianej ustawy, który został dodany do Prawa wodnego ustawą z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy - Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 130, poz. 1087). Zgodnie z cytowanym przepisem organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego ustalając warunki wprowadzania do wód lub do ziemi ścieków bytowych lub komunalnych może określić w pozwoleniu minimalny procent redukcji zanieczyszczeń, jednakże pod warunkiem, że zapewni się nie przekroczenie najwyższych dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń określonych w analizowanym rozporządzeniu. Jest to bardzo istotna regulacja z punktu widzenia ochrony wód, bowiem dzięki niej zostały wykluczone sytuacje, kiedy uzyskiwany na oczyszczalniach ścieków stopień redukcji nie zapewniał wymaganych prawem norm emisyjnych.

Normy emisyjne dla ścieków bytowych zróżnicowane zostały w zależności od obciążenia oczyszczalni ścieków wyrażonego równoważną liczbą mieszkańców (RLM). Dla oczyszczalni ścieków o RLM mieszczących się w przedziale poniżej 2 000 i od 2 000 do 14 999 (gdy ścieki bytowe wprowadzane są przykładowo do rzeki) nie jest normowana zawartość azotu ogólnego i fosforu ogólnego. Wartość azotu ogólnego i fosforu ogólnego określona w załączniku nr 1 do omawianego rozporządzenia dla wyżej wskazanych przedziałów RLM dotyczy wyłącznie ścieków wprowadzanych do jezior i ich dopływów oraz bezpośrednio do sztucznych zbiorników wodnych usytuowanych na wodach płynących.

Przepisy § 5 przedmiotowego rozporządzenia określają wymagania dotyczące prowadzenia pomiarów ilości oraz jakości ścieków bytowych wprowadzanych do wód w zakresie spełnienia standardów jakościowych określonych w załączniku nr 1. Zgodnie z § 5 ust. 1 próbki ścieków dopływających i odpływających z oczyszczalni powinny być pobierane w regularnych odstępach czasu w ciągu roku, stale w tym samym miejscu, w którym ścieki są wprowadzane, a jeżeli to konieczne w innym miejscu reprezentatywnym dla ilości i jakości tych ścieków. Minimalna częstotliwość pobierania średnio dobowych próbek ścieków bytowych w ciągu roku, określona w § 5 ust. 2, uzależniona jest od obciążenia oczyszczalni ścieków i wynosi:

1. po 4 próbki w ciągu roku – w przypadku ścieków z oczyszczalni o RLM poniżej 2 000, a jeżeli zostanie wykazane, że ścieki spełniają wymagane warunki liczba próbek zostaje zmniejszona do 2 próbek w następnych latach; jeżeli jedna z

dwóch próbek nie spełni tego warunku, to w następnym roku pobiera się ponownie po 4 próbki,

2. po 12 próbek w ciągu roku – w przypadku ścieków z oczyszczalni o RLM od 2 000 do 14 999, a jeżeli zostanie wykazane, że ścieki spełniają wymagane warunki liczba próbek zostaje zmniejszona do 4 próbek w następnych latach; jeżeli jedna z czterech próbek nie spełni tego warunku, to w następnym roku pobiera się ponownie po 12 próbek,
3. po 12 próbek w ciągu roku – w przypadku ścieków z oczyszczalni o RLM od 15 000 do 49 999,
4. po 24 próbki w ciągu roku – w przypadku ścieków z oczyszczalni o RLM równej 50 000 i powyżej.

W przypadku oczyszczalni ścieków o RLM poniżej 2000 i w przedziale od 2 000 do 14 999 dla których w pozwoleniu wodnoprawnym zostały określone najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń wymagania dotyczące poboru próbek odnoszą się wyłącznie do ścieków oczyszczonych, o czym stanowi § 5 ust. 3.

Natomiast zasady dokonywania oceny spełnienia wymaganych dla omawianych ścieków warunków wprowadzania do wód określają przepisy § 8 ust. 4 przedmiotowego rozporządzenia. Zgodnie w powołaną powyżej regulacją ścieki bytowe odpowiadają wymaganym warunkom, w przypadku gdy:

1. liczba pobranych w ciągu roku średnich dobowych próbek ścieków, w których stwierdzono nie dotrzymanie najwyższych dopuszczalnych wartości lub procentu redukcji zanieczyszczeń określonych dla wskaźników BZT₅, ChZT_{Cr} i zawiesin ogólnych, nie będzie większa od liczby tych próbek określonej w załączniku nr 2 do rozporządzenia;
2. próbki niespełniające warunku określonego w pkt 1, nie wykazują odchyłeń od najwyższych dopuszczalnych wartości lub procentu redukcji zanieczyszczeń większych niż o 100 % dla BZT₅ i ChZT_{Cr} oraz odchyłeń od najwyższej dopuszczalnej wartości lub procentu redukcji zawiesin ogólnych większych niż o 150%.

3. średnie roczne wartości azotu ogólnego i fosforu ogólnego nie przekraczają najwyższych dopuszczalnych wartości lub minimalny procent redukcji zanieczyszczeń, określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

Natomiast sytuacje, które nie powinny być brane przy ocenie, czy ścieki odpowiadają wymaganym warunkom zostały określone w ust. 6 powołanej powyżej regulacji. W świetle tego przepisu nie uwzględnia się przekroczeń najwyższych dopuszczalnych wartości będących następstwem intensywnych opadów wywołujących co najmniej dwukrotny wzrost maksymalnego odpływu ścieków z oczyszczalni określonego dla okresu bezopadowego.

Wprowadzanie ścieków bytowych do ziemi

Kwestie dotyczące warunków wprowadzania ścieków do ziemi szczegółowo zostały uregulowane w § 11 omawianego rozporządzenia. Powołane powyżej unormowanie skierowane jest wyłącznie do ściśle określonych rodzajów ścieków, pośród których wymieniono m.in. ścieki bytowe. W tym miejscu należy wyjaśnić, iż w rozumieniu przepisów ustawy Prawo wodne przez wprowadzanie ścieków do ziemi rozumie się także wprowadzanie ścieków do urządzeń wodnych (np. rowów melioracyjnych). Zgodnie z § 11 ust. 1 pkt. 1 analizowanego rozporządzenia wprowadzanie przedmiotowych ścieków nie może stanowić zagrożenia dla jakości wód podziemnych, a w szczególności powodować zanieczyszczenia tych wód substancjami szczególnie szkodliwymi. Wymagania jakościowe dla ścieków bytowych wprowadzanych do ziemi zostały określone w § 11 ust. 1 pkt. 2 lit. a przedmiotowego rozporządzenia. W świetle ww. regulacji ścieki bytowe pochodzące z oczyszczalni o RLM poniżej lub równej 9 999 powinny spełniać najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określone w załączniku nr 1 dla przedziału od 2 000 do 9 999. Natomiast w przypadku oczyszczalni ścieków bytowych o RLM powyżej 10 000 wartości emisyjne z tego załącznika powinny być ustalane odpowiednio dla danego przedziału oczyszczalni.

Należy również zaznaczyć, iż istotnym czynnikiem warunkującym możliwość wprowadzania tego typu ścieków do ziemi jest spełnienie warunku określonego w ust. 1 pkt. 4 analizowanej regulacji, a mianowicie zachowanie co najmniej 3 metrowej odległości miejsca wprowadzenia ścieków bytowych od najwyższego użytkowego

poziomu wodonośnego wód podziemnych. Przepis ten ma szczególne znaczenie z uwagi na potrzebę ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na regulację zawartą w § 11 ust. 2 omawianego rozporządzenia, zgodnie z którą wprowadzanie ścieków bytowych z oczyszczalni o RLM powyżej 10 000 dopuszcza się jedynie w sytuacjach szczególnych uwarunkowań lokalizacyjnych oraz braku możliwości zastosowania innego rozwiązania technicznego (np. braku w pobliżu innego odbiornika do którego mogłyby być wprowadzane przedmiotowe ścieki).

Spełnienie wymaganych warunków wprowadzania ścieków bytowych do ziemi ocenia się na podstawie pomiarów ilości i jakości tych ścieków, wykonywanych z taką samą częstotliwością jak w przypadku wprowadzania tej grupy ścieków do wód, o czym stanowi § 11 ust. 4 analizowanego rozporządzenia.

Katarzyna Kurowska

grudzień 2007r.